

25.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/1242
Toplantı Tarihi/Sayısı : 06.11.2024/236
Karar Numarası : 2024/1138
Başvuran : A. Y.
Başvuran Vekili : -
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Bilecik Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres :

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın çocuğunun Atipik Otizm tanısı sebebi ile Şeyh Edebalı Üniversitesi Anaokulunda yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmamasının ve Anaokulu Müdürü ile öğretmenler tarafından çocuğu hakkında tutanaklar düzenlenerek yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunulmasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesinde memur olarak göreve başladığını, dört yaşındaki çocuğunu Bilecik Şey Edebalı Üniversitesi Anaokuluna kayıt ettirme talebi ile Müdürlüğe müracaat ettiğini,

b. Anaokulu Müdürü M. Y. ile Ocak ayında tanıştıklarında Müdür'ün olumlu bir yaklaşım sergilediğini ancak Mart ayında çocuğunun Atipik Otizm tanısı olduğunu öğrendikten sonra çocuğunu kayıt yapmak istemediğini, çocuğunun özel eğitim sınıfı için dahi uygun bir öğrenci olmadığını belirttiğini ve sürekli farklı okullara kaydının yapılması gerektiği şeklinde yönlendirmelerde bulunduğunu,

c. Bilecik Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğüne (RAM) başvuru yaptığını ve Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun çocuğu hakkında tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alması için Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Anaokuluna yerleştirilmesi kararı verdiğini ve bu kararı müteakiben Anaokulu Müdürünün istemeyerek de olsa kayıt işlemlerini gerçekleştirdiğini ancak olumsuz tavırlarında bir değişiklik olmadığını,

ç. Anaokuluna kaydın yapılmasından sonra Müdür tarafından kendisine karşı psikolojik şiddet uygulandığını, fiziki engeli bulunmamasına rağmen düzenlenen gezi etkinliğinde çocuğuna eşlik etmesi

gerektiğinin ya da okuldan alması gerektiğinin bildirildiğini,

d. Müdürün olumsuz tavırlarını öğretmenlere de dayattığını ve tutanak düzenlenmesine sebep olduğunu ve bu tutanakların RAM'a gönderildiğini,

e. Müdürlük tarafından yaz döneminde çocuk kulübü etkinliklerinin devam edeceğinin duyurulduğunu, diğer veliler gibi kendisinin de dilekçe sunduğunu, Müdüre dilekçesini teslim ettiği esnada talebinin reddedildiğini, yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerinin okul bahçesinde ve okul dışında yapılacağı ve çocuğu için uygun olmadığını ifade edildiğini,

f. Yazılı olarak talebi hakkında dönüş yapılmasını talep ettiğini ve Müdürlüğün 10/6/2024 tarihli yazı ile "okul yönetimince ilgili öğrencinin Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından eğitsel değerlendirme sürecinde olmasından dolayı olumsuz olarak değerlendirildiği" şeklinde dönüş yapıldığını,

g. Müdürün amacının, çocuğunu özel eğitimi sınıfına yerleştirmek ve çocuk kulübü etkinliklerine dahil etmemek olduğunu,

ğ. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan çocukların çocuk kulübüne kayıt yaptıramayacaklarına dair bir hükme rastlamadığını, aksine teşvik edici düzenlemeler bulunduğunu,

h. Mezkûr Yönerge'ye dayanarak 12/6/2024 tarihinde tekrar yaz okulu çocuk kulübü etkinliklerine kayıt talebini içeren dilekçe sunduğunu, 14/6/2024 tarihli yazı ile öğrencinin yeniden eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu, özel eğitim sınıfına yerleştirilme ihtimali bulunduğu, bu tür sınıflarda ders etkinliklerinin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 28'inci maddesinin birinci fıkrasına göre okul öncesi öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni tarafından okutulması gerektiği ve bu sebeple yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerinin öğrencinin ihtiyacı olan ortamı sağlayabilmesinin mümkün olmayacağı gerekçesi ile talebinin ikinci defa reddedildiğini,

ı. Müdürlüğün mezkûr yazıda kasıtlı olarak somut olaya uygun olmayan bir mevzuat hükmüne dayandığını, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 28'inci maddesinin "*ders saatleri içinde özel eğitim sınıfıyla ilgili hususları*" düzenlediğini ancak Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nin "ders saatleri dışında istekli velilerin çocukları için ve yeterli sayıda başvuru olması halinde" planlanabilecek çocuk kulübü etkinlikleri ile ilgili hususları düzenlediğini,

i. Çocuğunun akranları ile iletişim kurmasının önemini doktorların da belirttiğini, ders saatleri dışında gerçekleştirilecek faaliyetlerin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların gelişimindeki olumlu etkisinin akademik çalışmalarla desteklendiğini, akranlar ile iletişimi arttıkça olumlu gelişim gösterdiğini,

j. Müdürlüğün insan hakları hukuku çerçevesinde sunması gereken içermeci eğitimi sunmadığını, çocuğunun yaz dönemi çocuk kulüpleri etkinliklerine katılımını reddederek ayrımcılık yaşadığını ihlal ettiğini,

iddia etmektedir.

3. Kurumumuz tarafından muhatap Bilecik Valiliğinden başvuru dilekçesinde yer alan iddialara ilişkin yazılı görüşü ve başvuru dilekçesinde adı geçen Anaokulu Müdürü M.Y.'nin imzalı yazılı görüşü talep edilmiştir. Muhatap M. Y. yazılı görüşünde özetle:

a. Anaokuluna kayıtlı olan A.Y.'nin ilk bakışta fark edilen ihtiyaçları konusunda velisinden kapsamlı bilgilendirme alamadıklarını, il dışı tayin ile Bilecik'e yerleşmeleri ve adaptasyon sürecinde olmaları sebebi ile olumlu ve çözüm odaklı yaklaşım sergilediğini,

b. Öğrencinin daha önce özel eğitim kurumlarında aldığı eğitimlerin sistem dışı olması ve kişisel olarak öz bakımı konusunda yanıtıcı bilgiler verilmiş olması, konuşma ve kendini ifade etme konusunda ayrıntılı bilgiler verilmemesi sebebi ile öğrenci hakkında detaylı bir planlama yapılmadığını, öğrencinin ... şubesine ve sonrasında devam eden çocuk kulübüne kayıt edilerek eğitim ve öğretim hayatına devam ettiğini,

c. İlk haftalardan itibaren öğrencinin grup içerisindeki uyumsuz davranışları ve yaşadığı olumsuz durumlarla ilgili sınıf öğretmenleri ile iletişim içerisinde bulunduğunu, ancak öğrencinin ihtiyaçları ve sınıfta oluşan tehlikeli durumlar sebebi ile öğrencinin öğretmenleri ile yaptıkları değerlendirme neticesinde kaynaştırma eğitiminin verimli olmadığı konusunda hemfikir olduklarını,

ç. Öğrenci hakkında yeniden değerlendirme talebinde bulunacakları ve değerlendirme durumuna göre 2024-2025 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde özel eğitim sınıfından faydalanabileceği ve çocuk kulübü ile ilgili de yeni bir planlamada bulunulabileceği hususunda veliyi bilgilendirdiğini,

d. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin velilerinin bu durumu kabullenmekte direnç gösterdiklerini, A. Y.'ın velisinin de ilk görüşmeden itibaren çocuklarının kişisel ihtiyaçlarını görmezden geldiğini, uygun mahallede ev tutma, gerekirse belirli zaman diliminde yardımcı bulma, uygun olabilecek sınıfı olan başka kurumlardan faydalanabilme gibi önerilerini velinin kötü niyetli değerlendirdiğini ve çocuğunun kaydı konusunda ısrarcı olduklarını,

e. A. Y.'nin kesinleşen RAM raporu ile özel eğitim ihtiyacına uygun bir sınıfta eğitim almasının gelişimine katkı sunacağını,

f. Yaz okulunda bir adet sınıf ve bir öğretmen ile yardımcısız şekilde hizmet verildiğinden A.Y.'nin çocuk kulübünde aynı tehlikelerle eğitim almasının olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünmesinden dolayı kayıt talebini olumlu karşılamadığını, özel eğitim öğrencilerinin birebir eğitimlerle ilerleme sağlaması gerektiğinden ve çocuk kulübü sınıfında bunun imkansız olmasından dolayı olumlu yanıt vermesinin mümkün olmadığını,

g. Velinin Anaokuluna kayıt ısrarının iyi niyetli olmadığını, kendi ulaşımını ve rahatlığını düşündüğünü, belirtmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Müdürün çocuğunu ağır düzeyde özel eğitim ihtiyacı olan bir öğrenci olarak değerlendirdiğini,

b. Çocuğu hakkında Atipik Otizm tanısı konulduğunu ve hakkında düzenlenen raporun sürekli olmadığını ve bir yıl süreli olduğunu, ilk bakışta fark edilecek bir farklılığının bulunmadığını,

c. Uyumsuz ve tehlikeli ifadelerini kullanarak kasıtlı bir biçimde çocuğu hakkında olumsuz bir algı yaratmaya çalıştığını, çocuğunun uyumlu bir öğrenci olduğunu ortaya koymak adına katıldığı etkinliklerin video görüntülerini Kurumumuza sunduğunu,

ç. Çocuğu kaydetmek istediğinde Müdürün kayıt yapmak istemediğini Bilecik İl Milli Eğitim Müdürlüğü İl Eğitim Hizmetleri Kurulunun 1/4/2024 tarihli Kararı'nı müteakiben 2/4/2024 tarihinde çocuğunun resmi kaydın yapıldığını,

d. Müdürünün çözüm odaklı iletişim sergilemediğini, "A. raporlu, A.'yı normal çocuklardan ayırıp özel eğitim sınıfına almalıyız. A. sadece özel eğitim sınıfında eğitim almalı, A. çocuk kulübüne de katılamaz, uygun değil." şeklinde bilgilendirmelerde bulunduğunu, çocuğunu ayırıştırmak için çabaladığını,

e. Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde özel eğitim sınıfında eğitim alan öğrenciler için yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerinden yararlanılmasına dair düzenleme bulunmazken Müdürün, çocuğunun ders etkinliklerini özel eğitim sınıfında alması durumunda çocuk kulübü etkinliklerine katılamayacağını şiddetle savunduğunu,

f. Ayrımcılığın mevzuattan değil, Müdürlüğün uygulamalarından kaynaklandığını, bu sebeple yaz okulu çocuk kulübü etkinliklerine ilişkin talebinin reddedilmesinin ilgili mevzuata aykırılık teşkil ettiğini,

g. Çocuğunun kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminden faydalanması neticesinde göreceği yararın görmezden geldiğini, Müdürün ayrımcı muamelesini meşru kılmak amacıyla çocuğu hakkında tutanak tutturduğunu,

ğ. Kurumumuza sunulan yazılı görüşte yer alan 14/5/2024 tarihli tutanakta çocuğunun "*prize doğru tehlikeli davranışta bulunduğu*"na yer verildiğini, ancak bu tutanağın kendisine tebliğ edilmediğini ve başvuruya sunulan yazılı görüşe eklenmesi ile tutanaktan haberdar olduğunu,

h. Anaokulunun Üniversitenin yerleşkesine 50 metre mesafede olduğunu, halihazırda kaydı bulunan Anaokulunda hem özel eğitim sınıfı, hem kaynaştırma sınıfı hem de çocuk kulübünün bulunduğunu bu sebeple Müdürün başka bir okula kayıt yapılması yönündeki önerisine ve ısrarına anlam veremediğini,

ı. Devlete ait Anaokulunda oğlunun anayasal haklarından biri olan eğitim hakkını kullanmak istemesinin Okul Müdürü M. Y.'nin yazılı görüşünde "okulumuzda hizmet almakta ısrarcı

olmuşlardır” şeklinde yorumlandığını,

i. Milli Eğitim Bakanlığının, öğrencilerin eğitim alırken konutuna ya da annesinin iş yerine yakın eğitim kurumlarına kayıt olunmasını bir hak hatta bazen bir kural olarak ortaya koyduğunu, bu sebeple ikametgâh adreslerine göre kayıt zorunluluğunun dahi bulunduğunu, görevli olduğu Üniversiteye 50 metre mesafede bulunan Anaokuluna çocuğunun kaydını yaptığını ve ücretsiz eğitim hakkından faydalandığını,

j. Çocuğunun okulun huzur ortamını bozmak ile itham edildiğini ancak Anaokulunda eğitim alan diğer çocuklar arasında da kendi çocuğuna zarar verenlerin olduğunu, ancak onlar hakkında tutanak tutulmadığını ve kendilerine yönelik sergilenen baskıcı davranışları diğer çocukların velilerine karşı sergilemediğini, çocuğunun sağlık raporu sebebi ile etiketlendiğini ve ona karşı toleranssız davranıldığını,

k. Etkinlik ve gezilerin planlanması sürecinde tüm velilere yapılan genel bilgilendirmelerin dışında kendisinin ayrıca arandığını ve mesai saatlerinde iş yerinden izin alarak çocuğunun yanında bulunmasının talep edildiğini,

l. Okul Müdürünün velilerin katılımını gerektirmeyen kütüphane gezisi, Üniversite içerisinde yapılan etkinliklerde dahi kendisini arayıp etkinlik esnasında çocuğunun yanında olmasını istediğini ya da çocuğunu iş yerinde yanına alması gerektiğini belirtildiğini, çocuğunun fiziksel engeli bulunmadığı halde otizmli olması sebebi ile farklı muamelede bulunulduğunu,

m. Tutanaklarda görüldüğü üzere çocuğunun bu etkinliklere kendisi eşlik etmeden katıldığını ve herhangi bir sorun ile karşılaşmadığını, Şeyh Edebalı Üniversitesi Anaokulu yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerine katılım talebinin reddedilmesi üzerine çocuğunu başka bir eğitim kurumuna kaydetmek mecburiyetinde kaldığını ve bu kurumun etkinliklerinde kendisinin eşlik etmesi şartını aramadıklarını ve herhangi bir sorunun gündeme gelmediğini,

n. Okul Müdürü M. Y. ve öğretmenler tarafından hakkında tutulan tutanaklardan eldeki başvuru dosyasına sunulmasından sonra haberdar olduğunu, kendisi ile bu tutanaklar ve alınacak tedbirler hakkında bir görüşme yapılmadığını, çocuğu hakkında olumsuz davranış sergileyen çocuk algısı yaratılmaya çalışıldığını,

o. Anaokulundan alınan 14/6/2024 tarihli Okul Öncesi Eğitim Gelişim Raporu'nda “*Temel duygularını ifade eder, tercihlerini belirtir. Sevgisiyle çevresindekileri mutlu ederken, saygısıyla herkese değer verir, Sevgi değerleri konusunda çok iyi olan A. herkese sevgiyle yaklaşır.*” ifadelerine yer verildiğini,

ö. Şeyh Edebalı Üniversitesi Anaokulunda çocuk kulübü etkinliklerinin yaz ve kış döneminde devam ettiği bu sebeple personel ve fiziki imkanların yeterli olması ve uygun eğitim ortamı bulunması koşullarını sağladığını, yaz döneminde 21 öğrenci ile çocuk kulübünün açıldığını, iki ayrı sınıftan açıldığını, iki ayrı sınıfta iki ayrı usta öğreticinin görevlendirildiğini, öğrenci yoğunluğunun bulunmadığını ancak çocuğunun kaydına ilişkin talebin tam gün veya yarım gün ayrımı olmaksızın reddedildiğini,

p. Çocuk Kulübü Yönergesi'nde engelli çocukların katılımına ilişkin teşvik edici düzenlemelere yer verildiğini ancak Okul Müdürünün çocuk kulübüne sadece engelli olmayan çocukların katılabileceğine ilişkin ön yargısının bulunduğunu,

belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.(...) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.(...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi şöyledir:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi (...) ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla

gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

9. 6701 sayılı Kanun'un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: “a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.”

10. 6701 sayılı Kanun'un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesi şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.”

11. Mezkûr Kanun’un “Kurumun görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Kurumun görevleri şunlardır: (...) (g) “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)”

12. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir: “(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.(...)”

13. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir: "Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinde; "İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir." hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ederler. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi halinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Başvuranın dilekçesinden, başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu, bu iddia ile ilgili muhatap Kuruma 12/6/2024 tarihinde başvuru yaptığı ve başvurusunun reddedildiği anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14'üncü maddesine göre "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır." ve Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün "Eğitim hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

17. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine göre; "Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı" içermektedir.

18. EHİS'in "Eğitim" başlıklı 24'üncü maddesine göre; "1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"

19. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK), B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 4/7/2023, para. 16].

20. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eglenme hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da "Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır." ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35).

21. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de EHİS'le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her

seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. 5378 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerine göre "*Doğrudan ayrımcılık; Engelliliğe dayalı ayrımcılık temelinde dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelliliğe dayalı ayrımcılık; Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı*" ifade etmektedir.

22. 5378 sayılı Kanun'un "Topluma dâhil olma" başlıklı 4/B maddesine göre "*Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır.*"

23. Somut olayda başvuran, çocuğunun Atipik Otizim tanılı olduğunu, bu durumun öğrenilmesinden sonra Anaokulu Müdürü tarafından ayrımcı tutum sergilendiğini, Müdür ve öğretmenler tarafından çocuğu hakkında tutanak tanzim edildiğini ve bu tutanaklar dayanak olarak gösterilerek yeniden eğitsel değerlendirme sürecinin başlatıldığını, okul dışı etkinliklerden faydalanmasının önüne geçildiğini ve eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu dayanak gösterilerek yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmadığını, ilgili mevzuata aykırı biçimde kayıt talebinin reddedildiğini iddia etmiştir.

24. Başvuru dilekçesinde yer alan iddialar hakkında muhatap Kurumdan ve Anaokulu Müdüründen yazılı görüş talep edilmiş, muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte öğrencinin grup içerisindeki uyumsuz davranışları ve yaşadığı olumsuz durumlarla ilgili öğretmenleri ile iletişim içerisinde olduklarını ancak öğrencinin ihtiyaçları ve sınıfta oluşan tehlikeli durumlar sebebi ile kaynaştırma eğitiminde verimli olmadığı konusunda hemfikir olduklarını, öğrenci hakkında yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulduklarını ve değerlendirme sonucuna göre 2024-2025 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde özel eğitim sınıfından faydalanabileceğini, bu sebeple çocuğun yaz okulu çocuk kulübüne kaydedilmesi talebinin reddedildiğini belirtmiştir.

25. Çocuk hakkında Konya Selçuk Üniversitesi Hastanesi tarafından düzenlenen bir yıl geçerli olan 24/7/2023 tarihli Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) düzenlenmiştir. Bu Rapor'da Atipik Otizm tanısına yer verilerek gereksinim düzeyi "*Özel koşul gereksinimi vardır*" şeklinde belirtilmiştir.

26. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 4'üncü maddesinin (ö) bendine göre "*Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en*

üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi” ifade etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin “Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim” başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında; “Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler.” şeklinde belirtilmiştir. Yönetmelik'te belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla verilen eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında verilen eğitimi ifade etmektedir.

27. Başvuranın çocuğunun Anaokulunda kayıtlı olduğu dönemde almış olduğu eğitim hakkında değerlendirme yapmak üzere başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde ek bilgi ve belge ihtiyacı hasıl olmuş ve Bilecik İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yaz okulu çocuk kulübüne kayıt koşulları, başvuranın çocuğunun yeniden eğitsel değerlendirme sonucuna dair belge istenmiştir. 6/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile Kurumumuza gönderilen görüşte çocuk hakkında 29/3/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile hafif düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Anaokulunda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimden faydalanması yönünde karar verildiği belirtilmiştir. Kurul kararına göre kaydı yapıldıktan sonra başvuranın çocuğu hakkında Anaokulu Müdürlüğü tarafından öğrencinin grup etkinlikleri içerisinde yaşadığı olumsuz durumlar hakkında öğretmenleri tarafından tutanakla kayda geçen olumsuzluklar yaşandığı iddiası ile RAM'dan yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunduğu, 12/6/2024 tarihinde RAM tarafından değerlendirme yapmak üzere randevu verildiği ve öğrenci hakkında 28/6/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile orta düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda özel eğitim öğrencisi olarak kaydının yapılmasının değerlendirildiği belirtilmiştir. Başvuranın karar hakkında itirazda bulunduğu ve RAM tarafından 19/7/2024 tarihinde yeniden değerlendirme yapılmak üzere randevu verildiği, 31/7/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile hafif düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda kaynaştırma/bütünleştirme eğitim uygulamasından faydalanması yönünde karar verildiği görülmüştür. Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun 31/7/2024 tarihli kararı incelendiğinde; 28/6/2024 tarihli kararda Anaokulu Müdürlüğünün, öğrenci hakkında düzenlenen tutanakları gerekçe göstererek özel eğitim sınıfından faydalanması gerektiğine dair öneride bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak başvuranın itirazı üzerine yapılan incelemede çocuğun Konya'da devam ettiği SOBE Selçuklu Otizmli Bireyler Vakfının verdiği bilgiler, Bilecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinin öğretmen bilgi formunun devam ettiği kurumun öğretmeni tarafından doldurulmuş hali, ev ortamındaki videoları ve halen devam ettiği Türkoğlu Mini Akademi okul ortamındaki ders etkinlikleri ve öğrencinin gösterilerde yer aldığı video görüntüleri, öğrencinin görüşme esnasındaki durumu değerlendirilerek kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından faydalanması yönünde karar verildiği görülmüştür.

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması olarak tanımlanmıştır (AİHM,

Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, B. No: 9214/80, 28/5/1985, para. 72).

29. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleyle tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hallerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, Burcu Reis, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

30. Engelli Kişilerin Haklarına Dair Komitenin "İçermeci Eğitim Hakkı" üzerine 4 No'lu Genel Yorumu'nun 34'üncü paragrafında "*Sağlanan herhangi bir destek tedbiri kapsayıcılık amacına uygun olmalıdır. Buna göre, destek tedbirleri, engelli öğrencilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır.*" hususu yer almaktadır. EHİS'in 24'üncü maddesi gereğince de Taraf Devletler, engellilerin okul öncesi, ilköğretim, orta ve yüksek öğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de olmak üzere her seviyede eğitime, içermeci bir sistem vasıtasıyla ayırım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür [Engelli Hakları Komitesi, İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No. 4 (2016), para. 8].

31. Bir engelin varlığını temel alarak dışlayan, ayrıştıran ve kaynaştıran eğitim modelleri, aynı ülkede aynı anda uygulanabilmekte ve engellilerin yanı sıra diğer öğrencileri de etkileyebilmektedir. Bu nedenle bireysel farklılıklara bakılmaksızın ayrımcı yaklaşımlara karşı bir yanıt olarak "herkes için eğitim" hedefini gerçekleştirmek için kapsayıcı eğitim modeli geliştirilmiştir. 1994 yılında özel eğitim ilkelerini, politikalarını ve yöntemlerini belirlemek üzere uluslararası bir konferansta kabul edilen Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi'nde de ciddi dezavantajları ve engeli bulunan çocuklar da dâhil olmak üzere farklılıkları dışlamadan herkesi kapsayan, öğrenmeyi destekleyen, bireysel ihtiyaçlara cevap veren, tüm çocukları başarılı bir şekilde eğitebilen ve çocuk merkezli bir pedagoji kullanan kapsayıcı eğitim sistemlerinin benimsenmesine vurgu yapılmaktadır (The Salamanca Statement on Principles, Policy and Practice in Special Needs Education, Adopted by the World Conference on Special Needs Education; Access And Quality Salamanca, Spain, 7-10 June 1994, para. 2; A/HRC/25/29, 18/12/2013, para. 5).

32. Kapsayıcı eğitim; tüm çocukların gelişimsel, sosyokültürel ve bireysel özellikleri ile gereksinimleri doğrultusunda eğitim almalarını amaçlayan eğitim sürecidir. Kapsayıcı eğitimde tüm

çocukların bireysel özellikleri, gereksinimleri, ilgileri ve tercihleri dikkate alınarak eğitim programı, ortamı, uygulamaları ve materyalleri çocuklara uygun hale getirilir. Böylece tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın önlenmesi hedeflenir. Ülkemizde otizmliler öğrenciler kapsayıcı eğitime yasal olarak “kaynaştırma” uygulamalarıyla ulaşmaktadırlar. Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve/ya özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan II. Ulusal Otizm Eylem Planı’nın 6’ncı hedefinde “*OSB olan bireylerin eşitlik temelinde ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitimin her tür ve kademesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim ortamlarında, ihtiyaç duydukları tüm özel ve destekleyici eğitimleri alabilmelerine yönelik tedbirlerin alınması*” ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar içerisinde “Eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması, olumlu tutum ve farkındalık sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması” yer almaktadır (Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030,s. 48).

33. Başvuruya konu somut olay incelendiğinde öğrenci hakkında 1/4/2024 tarihinde kaynaştırma sınıfı öğrencisi kararı alındıktan sonra kaydının yapıldığı görülmektedir. Ayrıca çocuk hakkında 2/5/2024, 14/5/2024, 21/5/2024, 5/6/2024 tarihlerinde tutanak tanzim edildiği ve bu tutanaklar gerekçe gösterilerek yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunduğu, 28/6/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile orta düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda özel eğitim öğrencisi olarak kaydının yapılması değerlendirilmiştir. Başvuranın itirazı üzerine 19/7/2024 tarihinde yeniden değerlendirme yapıldığı, 31/7/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile hafif düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda kaynaştırma öğrencisi olarak kaydının yapılması yönünde karar verildiği görülmüştür. Çocuk hakkında 28/6/2024 tarihinde verilen özel eğitim sınıfından faydalanılması kararı Anaokulunda tutulan tutanaklara dayandırılırken; 31/7/2024 tarihinde verilen kaynaştırma sınıfından faydalanılması kararı öğrencinin yaz döneminde devam ettiği eğitim kurumundaki videolara ve aile ortamındaki kayıtlara dayandırılmıştır.

34. Çocuk hakkında tutulan tutanakların etkisi ile özel eğitim sınıfından faydalanması kararı verilmişken bir ay tamamlanmadan çocuk hakkında özel eğitim sınıfından faydalanması yerine kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından faydalanması kararı verilmesinin somut olay bağlamında ayrımcılığın ispatı yönünden ele alınması gerekmektedir.

35. 6701 sayılı Kanun’un ispat yükünü düzenleyen 21’inci maddesine göre; münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir. Ayrımcı muamelenin mağduru olan kişiler toplumda genellikle dezavantajlı durumda bulunan ve delillere erişimi kısıtlı olan kişilerdir. Bu sebeple ayrımcılığın ispatında mezkûr maddede yer alan usuli güvence

düzenlenmiştir. İşbu Kanun'da yer alan usuli güvence “kuvvetli emare” ve “karine oluşturan olgu” olmak üzere iki ayrı hukuki müesseseye yer vermektedir. Emare ile ispatta esas vakıya komşu vakaların ispat edilmesi gerekmektedir. Kuvvetli emarede; emare ile dayanılan hayatın olağan akışı ve/veya mantık kuralları arasında güçlü bir ilişkinin ortaya konması elzemdir. Emare ile ispat gibi dolaylı ispatın araçlarından biri olan karineler de ise karineye dayanan taraf esas ispat konusu yerine karine temeli olan vakayı ispat etmelidir. Bu iki dolaylı ispat aracı ayrımcılığın ispatını kolaylaştırmaktadır.

36. Bu bağlamda somut olay değerlendirildiğinde çocuk hakkında yaklaşık bir aylık sürede dört ayrı tutanak tanzim edilmesi ve bu tutanaklar ile yeniden eğitsel değerlendirme sürecinin başlatılması, 28/6/2024 tarihinde özel eğitim sınıfından faydalanılmasına karar verilmesi, başvuranın itirazı üzerine bir ay geçmeden çocuk hakkında 19/7/2024 tarihinde randevu oluşturulması, bu randevudaki gözlem, çocuğun eğitim aldığı okulun görüşü, çocuğun doğrudan gözlemlenmesine fırsat tanıyan videolar doğrultusunda 31/7/2024 tarihinde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasından faydalanılmasına karar verilmesi ayrımcı muamele iddiasına emare teşkil edecek niteliktedir. Bu dönemde çocuğun ÇÖZGER raporundaki değerlendirmelerin değişmemiş olması, engelli çocuğun bir ay içerisinde eğitim hayatındaki performansında bu denli değişikliklerin yaşanmasına dayanak teşkil edecek bir durumun bulunmaması ve eğitim uygulamasına ilişkin çok yakın tarihlerde farklı kararlar verilmiş olması hayatın olağan akışı ile uyumlu göstermemektedir. Bu çerçevede ihlal iddiasının muhatabının ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini, çocuğun fırsat eşitliği temelinde hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmadığını ve kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin sağlanması bakımından gerekli özenin ve yükümlülüklerin yerine getirildiğini ispat etmesi gerekmektedir. Ancak eldeki dosyaya sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde muhatabın ayrımcılık yasağını ihlal etmediğine dair yeterli kanaat oluşturacak bilgi ve belgeyi sunmadığı görülmektedir.

37. Çocuğun yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmamasına ilişkin şikâyet incelendiğinde ise kaydın yapılmamasının gerekçesinin ele alınması gerekmektedir. Başvuran, çocuğunun yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılması talebini 30/5/2024 tarihli dilekçe ile sunmuş ve bu talebi 10/6/2024 tarihinde Anaokulu Müdürlüğü tarafından “*ilgili öğrencinin Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından eğitsel değerlendirme (yeniden değerlendirme) sürecinde olmasından dolayı olumsuz olarak değerlendirilmiştir*” ifadeleriyle reddedilmiştir. Başvuran MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne dayanarak 12/6/2024 tarihli dilekçe ile ayrımcı uygulamanın düzeltilmesini ve çocuğunun yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmasını tekrar talep etmiştir. Başvuranın talebi Anaokulu Müdürlüğü tarafından 14/6/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile “*ilgili öğrencinin 12.06.2024 Çarşamba günü Saat 10:00 da Bilecik RAM da oluşturulan Eğitsel Değerlendirme randevusuna katılım sağlayarak öğrencinin yeniden değerlendirme sürecine başlatıldığı göz önüne alındığı (...) öğrenci hakkında grup içerisindeki olumsuzlukların belgelendiği tutanaklar ve değerlendirme sonuçlarına göre kaynaştırma olarak devam edecek ise öğrencinin değerlendirme sonucuna göre öğrenci velisi tarafından tekrar yaz okulu başvurusunda bulunması gerekmektedir. Ayrıca değerlendirme sonucuna göre kaynaştırma düzeyinin özel eğitim düzeyine dönüşme durumunda Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 'Özel*

eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları' Bölümü Madde 28 'g' de açıkça belirtildiği gibi ilgili öğrencinin sınıf ortamında eğitim alabilmesi için bir sınıf öğretmeni ve bir özel eğitim öğretmenine ihtiyacı olduğu ortadadır. Çocuk kulübü yönergesinde özel eğitim ihtiyacı olan bireyler hakkında kesin hüküm olmamasının sebebi, bahsi geçen öğrencilerin eğitim ortamı ihtiyaçlarının başka planlamalarda da olsa değişiklik göstermeyeceğidir. Okulumuz yaz okulu çocuk kulübü açılma onayında 2 ayrı sınıf ve her sınıfa 1 usta öğretici planlaması yapmış ve öğrencinin ihtiyacı olan ortamı sağlayabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla değerlendirme sonunca göre Temmuz ayının ilk haftası eğer kaynaştırma durumu devam ederse tekrar yaz okuluna başvuruda bulunabileceği ancak özel eğitim durumu ortaya çıkması durumunda yaz okulumuzda hizmet vermemizin mümkün olmadığını belirtmek isterim.” gerekçesi ile reddedilmiştir.

38. Bilecik Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden talep edilen ek bilgi ve belge talebine istinaden gönderilen 6/9/2024 tarihli yazıda özel eğitim öğrencilerinin çocuk kulüplerinde veya herhangi bir sınıf oluşumunda ihtiyaçlarının değişkenlik gösterebildiği beslenme ve temizlik ihtiyaçları göz önüne alındığında fazladan bir personel ve yardımcı işe alabilme imkânı bulunmadığı, öğrenci için sağlıklı bir ortam sağlanamayacağından yeniden değerlendirme raporu sonucuna göre kayıt alınmak istendiği belirtilmiştir. Ayrıca çocuğun sınıf öğretmeninin yazılı görüşü talep edilerek dosyaya eklenmiş ve bu görüşte de çocuk hakkında tutulan olumsuz tutanaklara değinilmiş ve okulun personel eksikliği belirtilerek yaz okulu çocuk kulübünün okul dışında yapılacak etkinlikleri çocuk için risk faktörü olarak değerlendirilmiştir.

39. Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan çocukların çocuk kulübüne kayıt yaptıramayacaklarına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte ayrıca engelli çocukların kapsayıcı eğitime erişimini kolaylaştırıcı uygulamalara yer verildiği görülmüştür. Ayrıca mezkûr düzenleme incelendiğinde eğitsel değerlendirme süreci devam eden öğrencilerin kayıt yapmasına engel teşkil eden bir düzenleme de yer almamaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğünden talep edilen ek bilgi ve belgelerde “MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesine göre özel eğitim ve kaynaştırma niteliğindeki öğrenciler çocuk kulüplerine kayıt olabilirler.” şeklinde görüş belirtilmiştir. Anaokulu Müdürlüğü tarafından başvuranın talebinin reddedildiği 14/6/2024 tarihli mezkûr yazıda, İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ek görüşünde, sınıf öğretmeninin yazılı görüşünde öğrencinin ihtiyacı olan ortamın sağlanamayacağı vurgulanmıştır. İlgili aktörler engelli çocukların ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dâhil olmak üzere içermeci bir sistem vasıtasıyla ayırım yapılmaksızın eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür. Engelli çocukların toplumsal yaşama tam ve etkin biçimde katılmaları akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi durumunda sağlanabilmektedir. Bu çerçevede yaz okulu çocuk kulübüne kayıt yapılmamasının öğrenciye uygun ortamın sağlanmasının mümkün olmadığı gerekçesine dayanması, başvuranın yaz okulu çocuk kulübüne başvurduğu tarihte çocuk hakkında kaynaştırma eğitiminden faydalanmasına dair karar mevcutken, yeniden eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu ve bu süreçte de özel eğitim sınıfı öğrencisi olabileceğinin ön kabulü ile kaydının alınmaması gerekçesi objektif, makul, meşru bir nitelik taşımamaktadır. Uluslararası ve ulusal mevzuatta engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ilkesi uyarınca hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim

almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca bu planlamalar; engellilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır Nitekim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde de kapsayıcı eğitimde, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlamasının amaç olduğu belirtilmiştir.

40. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu, bu yaklaşımın benimsenmesinin engellilerin toplumsal yaşamdan dışlanmasının önüne geçilmesi ve engelli olan/olmayan çocukların birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek bir arada yaşama anlayışlarının da geliştirilmesi açısından önemli olduğu belirtilmiş ve *“Çocukların bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip oldukları, ancak bu durumun onların bir arada eğitim görmesinin önünde bir engel olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, tüm eğitim ortamlarında engelliler dâhil tüm bireylerin gereksinimlerine cevap verecek biçimde gerekli fiziksel program ve eğitim öğretim yöntemleri ile makul uyumlaştırmalar dâhil ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bu noktada, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması temel yaklaşım olmalıdır.”* ifadelerine yer verilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, s. 56).

41. Tüm bu tespitler ışığında; başvuranın çocuğunun yeniden eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu gerekçesi ile yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmaması, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla eğitimin sağlanması bakımından gerekli özen ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, çocuğun fırsat eşitliği temelinde hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmadan eğitim hakkına erişebilmesi için gerekli önlemlerin alınmaması hususlarının doğrudan ayrımcılık oluşturduğu değerlendirildiğinden muhatap Kurum tarafından 6701 sayılı Kanun çerçevesinde engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

42. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlali gerçekleştiren muhatabın hukuki konumu ihlalin etki ve sonucu göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili Bilecik Valiliğine (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) 10.000,00 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda muhatap Bilecik Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap hakkında 10.000,00 TL (OnBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/11/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi